

SNG NOVA GORICA Zadnji abonmajski predstavi, Pet vrst tišine in Kaos **Crni madež nasilja v družini in duševni kaos** **v tem zmedenem svetu**

V Slovenskem narodnem gledališču Nova Gorica

se polagoma izteka sezona 2022-2023, ki je s premišljeno izbiro programa pokazala kar nekaj mrakobnih rež, ki se zmeraj bolj vsiljivo in neustavljivo širijo v duševnih razpokah človeka v tem zmeraj bolj razčlovečenem svetu brez ljubezni in sočutja do sočloveka, še posebno tistega v stiski.

Zadnji dve abonmajski predstavi sta močno zarezali v zavest gledalcev, saj sta njuni vsebini žal izredno aktualni in nam jih, predvsem eno, na "pladnju grozot", ki si jih upa zadajati človek človeku (homo homini lupus: kako prav so imeli modri Latinci!), skoraj vsak dan ponuja črna kronika. **Pet vrst tišine**

Kako malo hvaležni smo za to, da smo se rodili in živeli v toplem družinskem okolju, ki je bilo kot varen pristan, kamor se zmeraj lahko zatečeš, ker veš, da boš tam našel nekoga, ki te bo znal potolažiti in ti pokazati pot, po kateri moraš hoditi, da ti ne bo treba objokavati svojih življenjskih stranpoti!

Mali oder **SNG Nova Gorica** se je sredi aprila (19. 4.) spremenil v prizorišče domače tragedije. V kopalnici se je zgodil umor očeta, kateremu je seveda sledila policijska raziskava, ki naj bi ugotovila, kaj je oborožilo ubijalsko roko in kakšne psihološke in psihiatrične vzmeti so se sprožile v duševni notranjosti treh žensk, matere Mary in hčerk Susan in Janet, da je prišlo do zločina, za katerega se vsaka obtožuje.

Tri desetletja so te ženske med štirimi stenami doma bile tarča psihičnega in fizičnega nasilnega početja moža in

očeta Billyja. Vse je potekalo v medsebojni neprebojni tišini in tišini zunanjega sveta, ki navadno ne vidi in ne prepozna znakov takih družinskih zlorab, dokler ne pljusnejo na dan kot ogromen vseuničujoči val, ki odloži na obalo srca vse, kar se je hudega nabralo v vseh letih neizmemega duševnega in telesnega trpljenja. Ko se to zgodi, pa se vsi osuplo vprašujejo, zakaj je do tega prišlo, zakaj ni o tem nihče govoril, zakaj niso žrtve že prej poiskale pomoči ... O vsem tem s trpko bolečino spregovori drama *Pet vrst tišine* (*Five Kinds of Silence*, 1996), ki jo je napisala angleška igralka in dramatičarka Shelagh Stephenson (1955). Ta intimna drama razgalja to, kar se prevečkrat v "gluhi lozi – neprebojni tišini" odigrava v domači hiši, ki bi morala biti varno gnezdece za vse njene prebivalce. Po ogledu predstave, ki ji je primerno scenško podobo dala scenografija Sare Slivnik, gledalec s stisko v srcu, nemočen zapušča dvorano z ničkoliko grenkimi vprašanji, zakaj se sploh vse to dogaja, zakaj so še zmeraj na dnevnem redu taka nasilja, katerih žrtve so zvečine ženske, ki jih smrt doleti pod zločinsko roko moža, očeta, življenjskega sopotnika, ki se skoraj zmeraj svojega dejanja prav nič ne pokesa. Redkokdaj se take zgodbe o nasilju končajo kot v tej dramati, ko ženske-žrtve sodijo možkemu – krvniku. Dramo je v slovenski jezik mojstrsko prelila Irena Duša Draž, ob dramaturški pomoči Tereze Gregorič pa jo je režirala Maša Pelko, predstavnica najmlajše generacije slovenskih

režiserjev oz. režiserk, ki je s svojimi režijskimi stvaritvami opozorila nase in bila dvakrat tudi nagrajena s študentsko nagrado *zlatolaska*. Spremljevalci njenega dela jo poznajo tudi zaradi njenega izrazitega poseganja v besedilo in vživet pristop k obravnavani tematiki. Tako je bilo seveda tudi pri režiji *Pet vrst tišine*, tiste tišine, ki na ves glas zakriči, ko je žal že prepozno. Sooblikovalci oz. sooblikovalke, saj so v njej sodelovale pretežno ženske ustvarjalke, pretresljive uprizoritve, ki jo je spremljala avtorska glasba Mateje Starič, so se naslonili na konkretne primere nasilja v družini in se posvetovali tudi s strokovnjaki na tem področju. Zato vsebina predstave tem bolj resnično zaživi pred gledalci in zareže vanje. To pa se dogaja tudi zaradi izredne interpretacije igralk (oblečenih v kostume Tine Bonča), Marjute Slamič, ki se je z zrelo, ganljivo igro prelevila v mater Mary, in mladih igralk Anuše Kodelja, ki se je kot gostja vmila v domače gledališče, in Ivane Percan Kodarin, mlade pridobitve **novogoriškega gledališča**, ki sta lika zlorabljenih hčerk in sester odigrali iskreno, prizadeto, z močnim čustvenim nabojem, ki poudarja, kako se pri protagonistkah dolgoletnemu prestanemu, neizbrisnemu nasilju pridajo še občutki krivde. Vse to pa porodi še drugo tesnobno občutje, ki si ravno tako nadene oklep molka. In tišina se z novimi obrisi kar nadaljuje.

Kaos
 Zmedenost človeka v današnjem kaotičnem, mrzličnem vsakdanu, ki nam ne dopusti, da bi živeli

“normalno” življenje in v njem v polnosti okušali vse čudovite stvari, ki nam jih nudi bivanje na tej zemlji, seveda tudi bližino sočloveka in zlasti ljubljene osebe in vseh najdražjih, odslikava predstava *Kaos*, ki je premierno zaživela 11. maja 2023 na velikem odru **SNG Nova Gorica**. To je bila zadnja letošnja produkcija **novogoriškega gledališča**, hkrati tudi prva slovenska uprizoritev črne komedije, ki jo je napisal uveljavljeni finski dramatik, režiser in igralec Mika Myllyaho (1966) in jo je v slovenski jezik prelila Julija Potrč Šavli. Ker je avtor že kot otrok trpel zaradi panike, se k tem problemom še zmeraj vrača tudi v svojih delih, ker ga zanimajo “človeški um, občutljivost, strahovi ter vse, kar je povezano s terapijo in samospoznavanjem”, pravi sam dramatik. Vse to je prisotno tudi v njegovem delu *Kaos*, ki ga sam označuje kot tragikomedijo. V njej so protagonistke tri ženske, tri prijateljice, dve sta celo sestri; vsaka je obremenjena s svojimi življenjskimi in psihološkimi težavami. Noro, vrtoglavo vsakdanje dogajanje jim ne more biti v uteho, kaj šele, da bi jim pripomoglo k reševanju njihovih stisk. Učiteljica Sofija, ki je poročena in ima dva otroke, se spopada z močnim občutkom nemoči in odrinjenosti od vsega. Vznemirjena je tudi zaradi novih nazorov in načina dela nove ravnateljice. Zdi se ji, da je nihče ne jemlje niti v poštev, da nikogar ne zanimajo njena mnenja in občutki. Popolnoma brez volje je. A prav ona je tista, ki se ob koncu reši iz tega začaranega kroga in postane ravnateljica šole, ki jo je njena predhodnica imela namen zapreti. Emmi je novinarka, ki ne more več zaustavljati

svojih čustev jeze in išče utehe v alkoholu in pomirjevalnih tabletkah. Njena agresivnost izbruhne še bolj krepko, ko se ob ločitvi od moža mora spopasti še z bojem za skrbništvo hčerke, ki ji jo odvzamejo, češ da ni zmožna skrbeti zanjo, saj ji tudi njeno delo ne dopušča preživljati veliko časa z otrokom. Pri reševanju teh težav skuša prijateljicama pomagati Julija, psihoterapevtka, sicer Emmina sestra, ki bi še sama rabila pomoč, saj se povsem neprofesionalno zaplete v ljubezensko razmerje s pacientom, kar je seveda etično nedopustno. Te tri figure, s katerimi avtor sočustvuje in jih nikakor ne obsoja, se takoj priljubijo tudi gledalcem, saj v njihovih težavah, dvomih, nelagodnostih in obnašanju vidijo tudi delček sebe in svojih zmot ter napak. Ta naš svet, v katerem se zdi, da so se čustva popolnoma razblinila in je z njimi odšla neznano kam tudi ljubezen, nam ne daje predaha. Kako bomo lahko srečni, če smo ostali brez vsega, kar poganja tuzemski življenjski krog? Režiser Diego de Brea, ki se je v **novogoriško gledališče**, kjer je ustvaril kar nekaj svojevrstnih in odmevnih predstav, vmil po petnajstletni odsotnosti, je vso to zmedenost mojstrsko prikazal in jo zabelil s ščepcem humorja in tako vsaj malce

razbremenil vsebino, ki je kar tragična v svojem bistvu. Dražljivi občutki nemoči se namreč v njej kar stopnjujejo in razen pri Sofiji se nič ne izteče pozitivno.

Tri ženske protagonistke so v poglobljeni igri poosebile gostja Mojca Funkl, Medea Novak in Ana Facchini, ki so notranja razburkana čustva upodobljenih likov znale zelo zgovorno prikazati s pikolovsko naštudirano mimiko in natančno izvedenimi, nekontroliranimi, nevrotičnimi gibi, ki spremljajo dialoge. Tudi psihoterapevtka, ki naj bi pomagala ostalima dvema, se ne more izogniti vsem tem zunanjim znakom duševnega stanja. Sama si še najbolj želi ljubezni in jo brezupno išče, tudi kjer je ne bi smela. Njenega pacienta, v katerega se zaljubi, je učinkovito odigral Žiga Udir. Glasovi, ki jih slišimo na posnetkih, pa pripadajo Binetu Matohu, Lari Fortuna, Juretu Kopušarju in samemu režiserju Diegu de Brea.

Kot vselej je de Brea tudi avtor vizualne podobe, ki ob razgaljenem, črnem odru še bolj trpko odslikava čustveno praznino. Njegova zamisel je tudi glasbeni izbor, ki pospremi predstavljeni notranji, razburkani svet protagonistk. Žal ta ni le odraz odrske fikcije ...

IŠA

Pet vrst tišine (foto Peter Uhan)

Kaos (foto Peter Uhan)